

References:

1. Півень В. В. Професійна підготовка пілотів до ведення радіообміну на міжнародних повітряних трасах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кривий Ріг, 2001. 18 с.
2. Барановська Л. В. Англійська мова в авіаційному ВНЗ: навчальна дисципліна, засіб професійної підготовки та майбутньої фахової діяльності. *Комунікація у сучасному соціумі* : матер. II міжн. наук.-практ. конф. м. Львів, 8 червня 2018р. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 77–79.
3. Ковтун О. В. Розвиток української авіаційної термінології та фразеології радіообміну. *Українська наукова термінологія. Проблеми перекладу* : зб. наук. праць. К. : Наукова думка, 2009. № 2. С. 276–288.
4. Підлубна О. Використання запитань під час ведення нестандартного радіообміну англійською мовою. *Наукові записки ТНПУ. Мовознавство*. 2018. Вип. 1(29). С. 61–65.
5. Иевлева Г. В., Сулова Ю. В. Моделирование при обучении авиационному английскому языку будущих вертолечников. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/modelirovanie-pri-obuchenii-aviatsionnomu-angliyskomu-yazyku-buduschih-vertoletchikov/viewer>.
6. Ковтун О. В. Ігрові технології у професійно-мовленнєвій підготовці майбутніх авіадиспетчерів і пілотів. *Наука і освіта*. 2014. № 10. С. 89–93.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-146-6-28>

АСПЕКТ ВИХОВАННЯ ПІД ЧАС ЛЕКЦІЙ У КОНТЕКСТІ ВИХОВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ І ГЛОБАЛЬНИХ ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Лабуткіна Т. В.

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри систем автоматизованого управління
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Процес виховання людини протікає все життя. Процес виховання передбачає формування системи значущих цінностей (вважаємо, заснованих на ідеалах добра, гуманізму, справедливості), критеріїв які визначають поведінку у різноманітних ситуаціях, духовної здатності на реалізацію дій, які відповідають внутрішній системі цінностей і

підпорядковуюються їй. Виховання має забезпечувати усвідомлення своєї особистості, її великої цінності у цьому світі (рівно як велику цінність кожної іншої людини), прагнення критично оцінювати себе, працювати щодо розвитку і вдосконалення своєї особистості. Виділимо у процесі виховання дві основних складових. Перша складова стосується розвитку у особистості усвідомлення себе, вимог до себе, визначення своєї поведінки з точки зору відповідальності за себе перед самим собою (тобто йдеться про спрямування свідомості і підсвідомості особистості на себе, на оцінку оточуючого світу і себе по відношенню до нього, на прагнення і реалізацію позитивних змін в собі і своїх контактів зі світом). Друга складова стосується активного впливу на світ (знов таки, будемо вважати, заснованого на ідеалах добра, гуманізму, справедливості). Тут йдеться не тільки про свідомому поведінку в ситуаціях, коли вимушено необхідно втручатися у боротьбу добра і зла (можливий складний «рисунок напівтонів»), відстоювати ідеали гуманізму. Мається на увазі прагнення і здатність до аналізу різних аспектів життя, прагнення і здатність до креативної зміни світу до кращого. І тут вже можна говорити про більш високий рівень набутих духовних якостей і компетенцій робити свій вплив на світ і життя. Зрозуміло це виділення двох складових достатньо умовне, вони тісно переплетені, у чомусь ґрунтують одна одну. По різному розвивається (виховується і навчається) особистість на різних етапах життя. Наприклад, вважається, що у дитинстві і далі у юнацтві менш усвідомлену роботу щодо до процесу свого розвитку, своїх змін робить особистість, і більш глибоко, більш свідомо це відбувається для багатьох у старшій вік. Але вплив на особистість (у тому числі на її позитивні духовні зміни) можливий і відбувається протягом всього життя на основі поєднання мільйонів чинників. Ці чинники несуть у собі люди, які є шкільними вчителями (викладачами вищої школи, тощо) або час від часу стають для когось вчителем у реальному житті. Ці чинники несуть у собі приклади поступків людей, їх поведінки у різноманітних ситуаціях. Ці чинники знаходяться при зустрічі з мистецтвом, їх мають нести засоби масової інформації ... Сучасний світ, який стає все більш високо технологічним, дозволяє людині вчитися протягом життя, застосовуючи різні форми і можливості для цього. І той, хто навчає людину (людей) у будь якій з систем освіти або готує для людини (для людей) інформаційний матеріал (наприклад, засоби масової інформації) має завжди мати велику відповідальність щодо впливу на особистість людини, розуміти необхідність великої місії - нести виховальний вплив.

Виховання у вищій школі тісно пов'язано із формуванням особистості, яка здатна бути відповідальним членом соціуму і активно

впливати на світ, розвиваючи його, змінюючи на краще у тій царині, де якій вона працює. У тому числі, вчені і інженери забезпечують ефективне застосування сучасної техніки у всіх сферах життя людства, створюють новітні зразки техніки і технологій. Тобто для кожного з фахівців повною мірою актуальна друга складова виховання, про яку було сказано вище. А здійснювати активну розбудову технічної складової життя людства необхідно на основах принципів високої духовності, добра, гуманізму. І творець технічного майбутнього людства має повною мірою бути вихованою людиною із точки зору повноцінного розвитку названої вище першої складової результатів виховання. Багато глибокої, оригінальної науково-методичної літератури, публікацій сучасних досліджень, присвячених нерозривно поєднаним питанням навчання і виховання у вищій школі [1-3]. У тому числі йдеться про різні аспекти виховання, про його цілі, про форми і методи, які застосовуються для досягнення високих результатів. Підкреслимо важливе. Виховання, той або іншою мірою, має пронизувати всі форми роботи зі студентами (має бути і у процесі навчання, і у процесі науково-дослідної роботи, і у ході залучення студентів до роботи у заходах студентського самоврядування, тощо...). Наприклад, серед того, чому вчить науково-дослідна робота, можна назвати таке: вміння братися за складні задачі, доводити розпочате до кінця, бути готовим до копійчої праці, мати навик ефективної командної роботи, брати участь у наукових дискусіях (інтелектуальних, високоінтелектуальних) під час наукових конференцій, підтримувати ідеями і фаховим аналізом інших вчених і розробників, а також цінувати і застосовувати таку підтримку від інших. Тощо.. При цьому виховний ефект виникає під впливом конкретних ситуацій і багатьох людей, які є учасниками названих процесів. А час від часу акцент уваги концентрує викладач, додається своє трактування, свій погляд і оцінку.

Аналогічні елементи виховання можна побачити у різних формах аудиторної роботи. Тут звернемо увагу на виховання під час лекції. Наприклад, нехай йдеться про викладання профільних навчальних дисциплін у вищому навчальному закладі технічного профілю. Можливо використовувати різні прийоми. Наприклад, необхідно підкреслювати, показувати ставлення до опанування матеріалу, яке має сформувати у себе студент. (при цьому акцентується, що він повноправний учасник процесу формування своїх як освітньо-професійних здатностей, так і системи цінностей у підходах до оволодіння новими знаннями, до застосування цих знань у процесі діяльності). Тощо.. А ще необхідно виділити величезні можливості, які на сучасному етапі відкриває робота з контекстною інформацією. Як відзначалося у роботі [4] сучасна лекція

оснащена презентацією, що робить можливість більш ефективно подавати контекстну інформацію. Контекст стає «багатошаровим», надає можливість з меншими витратами часу, різнопланово представити різні аспекти додаткової, «фонової» інформації. І можна, розглядаючи технічний зразок, виводячи (повторюючи вивід) широко застосованої формули геніального вченого, або інше на тому ж або на окремому слайді дати зображення (низку зображень) і розповісти декількома реченнями прив'язану до неї коротку історію, представити факт. Іноді ця додаткова інформація буде просто цікавою з точки історії розвитку науки, ще більш наглядно ілюструвати матеріал. А іноді - нести у собі виховний сенс. При цьому висновок, мораль іноді не будуть акцентовані зовсім, «повиснуть у повітрі», а іноді - будуть запропоновані викладачем явно. Такі короткі зупинки між викладанням теоретичного матеріалу стають не тільки коротким відпочинком, забезпечують наочність, будять цікавість. Вони починають виховувати, забезпечують «емоціональний окрас» частинам лекції, «розкривають душу і серця слухача». І, що дивно, починають працювати на те, що складний матеріал легше і приємніше засвоюються, легше затримується у пам'яті (більш легко «врізається у пам'ять»).

Література:

1. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко – Д., 2014. – 416 с.
2. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. В. Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.
3. Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Житомир, 22-23 травня 2014 р.) / За ред. О. А. Дубасенюк, В. А. Ковальчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 412 с.
4. Лабуткина Т.В. Технології «on-line» і «off-line» навчання та розвиток лекції вищої технічної освіти. *Прогресивна техніка, технологія та інженерна освіта*: праці XXII міжн. наук.-техн. конф. (Київ, 7-10 вересня 2021 р.). Київ, 2021. С. 190-193.